

Kyrkostyrelsens cirkulär 26/2014

19.11.2014

ANMÄLNINGSPLIKT ENLIGT BARNSKYDDSLAGEN

I 25 § i barnskyddslagen (417/2007) finns en bestämmelse om anmälningsskyldighet. Enligt denna är personer som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag hos en församling skyldiga att utan dröjsmål och utan hinder av sekretessbestämmelserna göra en anmälan till det organ som ansvarar för socialvården i kommunen, om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds (*barnskyddsanmälan*).

Dessutom är personer som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag hos en församling skyldiga att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att ett barn utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 kap. i strafflagen. Bestämmelsen tillämpas på fall där brottsoffret vid tidpunkten för anmälan är yngre än 18 år (RP 282/2010 rd).

Barnskyddsanmälan kan utan hinder av sekretessbestämmelserna uppfyllas också genom att en begäran om bedömning av barnskyddsbehovet görs tillsammans med barnet eller barnets förälder. Då ska begäran göras utan dröjsmål och i samband med begäran ska den anmälningsskyldige som är anställd eller innehar ett förtroendeuppdrag hos en församling anmäla de orsaker som lett till den aktuella begäran. Begäran om bedömning befriar ändå inte från plikten att göra anmälan till polisen då det finns skäl att misstänka att ett barn utsatts för ett brott.

Om tystnadsplikten i anslutning till bikt eller annan självavård förskrivs särskilt i 5 kap. § 2 och i 6 kap. 29 § i kyrkolagen (1054/1993). Denna särskilda form av tystnadsplikt gäller endast präster och lektorer i tjänst, men inte andra församlingsanställda.

Strafflagen 20 kap.

I strafflagens 20 kap. finns bestämmelser om sexualbrott. Bestämmelserna om övergrepp mot barn reviderades genom en ändring i strafflagen (540/2011), som trädde i kraft den 1. juni 2011. Senast reviderades kapitlet genom en ändring i strafflagen (509/2014), som trädde i kraft den 1. september 2014. Som en ny bestämmelse i lagen ingår bestämmelsen om sexuellt trakasserier, som också kan tillämpas på personer under 18 år. Enligt barnskyddslagen är alla anmälningsskyldiga alltså skyldiga att utan dröjsmål anmäla om misstanke om sexualbrott mot barn till polisen och dessutom lämna in barnskyddsanmälan.

I strafflagens 20. kapitel stadgas bland annat om sexuellt utnyttjande av barn. Som sexuellt utnyttjande av barn räknas samlag med barn under 16 år samt beröring eller annat utsättande av barn under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada barnets utveckling eller förmår barnet att företa en sådan handling. Om barnet har fyllt 16 men inte 18 år handlar det om sexuellt utnyttjande om gärningsmannen är barnets förälder eller står i en ställning till barnet som motsvarar en förälders och bor i samma hushåll som barnet.

Med sexuell handling avses en handling som utförs i syfte att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse och som med hänsyn till gärningsmannen och den som är föremål för handlingen samt omständigheterna vid handlingen har en väsentlig sexuell innebörd. En sexuell handling förutsätter alltså inte samlag. Inte heller fysisk kontakt är nödvändig för handlingen.

Förutom sexuellt utnyttjande kan också andra handlingar som riktas mot barn, dvs. personer under 18 år, kränka deras sexuella självbestämmanderätt. Då misstankar om sexuellt utnyttjande av barn kommer fram är en person

som är anställd eller innehar ett förtroendeuppdrag hos en församling inte skyldig att närmare utreda omständigheterna kring handlingen eller hur den begåtts, utan det är alltid polisen som ansvarar för utredningen.

Att identifiera sexuellt utnyttjande

Institutet för hälsa och välfärd (THL) har på sin webbsida en Handbok för barnskyddet (på finska), där man bland annat behandlar sexuellt utnyttjande av barn. Handboken finns på sidan <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>. Styckena nedan har i förkortad version tagits från den aktuella handboken.

Misstankar om sexuellt utnyttjande av barn kan väckas av det barnet själv berättar. Barnet kan berätta om utnyttjande antingen i misstag till exempel under sina lekar eller anförtro sig åt någon vuxen som hon eller han litar på. Alldeles små barn kan prata om saken utan att förstå vad det handlar om. Ofta berättar barnet inte genast allting utan kan berätta en del av det som hänt eller ge antydningar om en förfärlig hemlighet. Senare kan han eller hon också ta tillbaka det sagda om omgivningen förhållit sig tvivlande eller om barnet blivit hotat eller skrämt för den uppståndelse som väckts. I huvudsak är det skäl att alltid förhålla sig allvarligt till vad barn berättar, samtidigt som det är nödvändigt att bedöma pålitligheten i det barnet säger.

För att hjälpa ett barn och reda ut vad som skett är det väsentligt att den person som barnet anförtro sig åt hålls lugn och förhåller sig sakligt till det barnet berättar. Det finns inte skäl att ofreda barnet med frågor eller tvinga det till bekännelser eftersom barnet då lätt kan gå i lås. Det är viktigt att ordagrant teckna ner vad barnet sagt och också det som frågats. En bedömning av de svar som barnet gett förutsätter att man känner till vad som frågats. Då barnet själv har berättat om saken, ska en anmälan genast göras till polisen och en barnskyddsanmälan lämnas in utan dröjsmål.

Misstankar om sexuellt utnyttjande av barn kan väckas av symtom som barnet uppvisar eller av en oro över barnets allmänna välbefinnande. Ett utnyttjat barn kan uppföra sig oroligt eller översexualiserat eller uppvisa olika slags fysiska symtom. Beteendet förändras emellertid inte hos alla utnyttjade barn, utan de kan göra sitt bästa för att undvika uppmärksamhet. Dessutom ska man minnas att olika slags symtom är mycket vanliga hos barn utan att det för den skull finns något utnyttjande i bakgrunden. Om det finns många människor som har med barnet att göra, gäller det att tillsammans rådgöra om situationen, och om situationen så kräver kan man utse någon att ansvara för att ärendet förs vidare. Om det utifrån barnets beteende och symtom är befogat att misstänka sexuellt utnyttjande ska en anmälan göras till polisen och en barnskyddsanmälan lämnas in.

I handboken för barnskyddet finns också blanketter för barnskyddsanmälan och blanketter för anmälan om misstanke om sexualbrott mot barn (även på svenska). För att göra anmälan behöver man inte fylla i blanketten, men det kan underlätta saken.

Barnskyddslagen förpliktar

Enligt 25 § i barnskyddslagen förpliktas de som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag i en församling att göra barnskyddsanmälan då förutsättningarna som nämns i paragraferna uppfylls. På samma sätt förpliktar paragrafen de personer som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag i en församling att göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka sexualbrott mot barn. Med hänsyn till barnets rättsliga ställning ska tröskeln till anmälan vara låg.

Att barnet eller dess vårdnadshavare motsätter sig eller förbjuder en anmälan avlägsnar inte anmälningsplikten. Men till god förvaltningssed hör att man informerar familjen om barnskyddsanmälan om det inte finns särskilda skäl att lämna detta ogjort. En annan aktörs anmälningsskyldighet fråntar inte en själv från densamma. Anmälningskyldigheten avlägsnas inte heller av att den anmälningskyldiga med säkerhet vet att barnet eller familjen i fråga redan är klient inom barnskyddet (Handbok för barnskyddet, THL).

Den som inte gör anmälan i de situationer som avses i lagen gör sig skyldig till försummelse av anmälningskyldighet. Om den som gör sig skyldig till försummelse av anmälningskyldighet står i ett tjänsteförhållande till en församling handlar det samtidigt om brott mot tjänsteplikt.

En plikt understryker behovet av vägledning, information och utbildning av de personer som bestämmelserna gäller. Det är viktigt att cheferna i församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna informerar om anmälningskyldigheten och ger introduktion i tillvägagångssätten.

Hur en präst eller lektor ska handla i situationer då det handlar om information som kommit fram vid bikt eller själavård finns anvisningar om i den av Kyrkostyrelsen 2011 publicerade boken "Tid att tala – tid att tala. Tystnadsplikt för kyrkans anställda". Guiden finns i elektronisk form på Sacristas publikationssida. Vidare har biskopsmötet 9.2.2011 utfärdat "Biskopsmötets redogörelse över samordningen av bikthemligheten och barnskyddet" med närmare anvisningar om detta. Anvisningen finns på Sacrista på adressen [http://sakasti.evl.fi/sacrista.nsf/0/393AB3562C51B847C22577AE0041E7D9/\\$FILE/REDOGORELSE-2011.pdf](http://sakasti.evl.fi/sacrista.nsf/0/393AB3562C51B847C22577AE0041E7D9/$FILE/REDOGORELSE-2011.pdf). Om det inte är fråga om uppgifter som framkommit i själavård eller bikt ska också en präst och lektor i tjänst göra de anmälningar som nämns i barnskyddslagen.

KYRKOSTYRELSEN

Jukka Keskitalo
kanslichef

Pirjo Pihlaja
ecklesiastikråd

ISSN 1797-0334